

Typografický pravopis

Lenka Forstová

únor 2019

Jaká pravidla?

- pravidla českého pravopisu (dále v textu PČP)
  - jazyková poradna Ústavu pro jazyk český AV ČR (UJČ)
<http://www.ujc.cas.cz/poradna/porfaq.htm>
- ČSN 01 6910 Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory
  - červenec 2014
  - starší problémová verze duben 2007
- „nepsaná“ pravidla
  - jednoznačnost
  - kriteria pro snadné a hladké čtení
  - tradice a zvyklosti
- volit jednu variantu pro celý text

Zdroje

- ČSN 01 6910 (2014) Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory
- Dalibor Behún, Petr Behún. Pište správně česky: poradna šílených korektorů. Rozšířené 2. vydání Brno: Zoner Press, 2018
- <http://www.typo.cz>

Interpunkce (.,;:?!)

- netýká se jiného použití
  - dvojtečka v měřítku ap.
- těsně za slovo bez mezery, za ním mezera
- následuje-li více interpunkčních znamének za sebou, mezera se píše až za poslední

Praha, Ustí n. L., Děčín

„Pojď sem,“ zvolala matka.

- je-li použití čárky nevhodné pro oddělení položek seznamu, použijeme středník

1; 1,52; 2 000;

Méně obvyklá interpunkce

V našem bazaru nabízíme rozličné zboží: židle, stoly, pohovky; koberce, rohožky, běhouny; věšáky stojany a další.

Théby se proslavily jako rodiště dvou mytických bytostí – Dyonýsa a Herakla –, které hrají v řecké mytologii významnou roli.

„Byls už v Grónsku?“ zeptal se ho.

Interpunkce (tečka)

- na konci věty vždy jen jedno znaménko

Výčet pokračuje a, b, c, d, atd.

České Budějovice založil Přemysl Otakar II.

Vlastním knihu Jak se jmenuje tahle knížka?

- tečka se nepíše
  - za nadpisem
  - na konci titulku, i když se skládá z více vět
  - na konci popisku se může a nemusí

Zkratky

Sloveso **viz** není zkratka!

- zkratka se nepíše na začátku věty
- zkratky z více slov, tečky s mezerami

s. r. o., v. r.

- ustálené slovní spojení do jedné zkratky

tj., atp., čp.

- iniciálové zkratky nemají tečky

USA, UK, OSN

- výjimky, tečky bez mezer

M.A.S.H.

Zkratky

- zkratka končí souhláskou
- výjimka kontrakční zkratky
  - vždy bez tečky

pí, fa, cca, fce

- právní forma společnosti
  - za názvem, oddělené čárkami

Firma FiTa, s. r. o., bude zrušena.

- před názvem bez čárky

Mezi známé firmy patří a. s. FiTa.

Tituly

- platnou podobu určuje vysokoškolský zákon
- tituly před jménem
  - neoddělují se čárkou

*RNDr., MUDr., PaedDr., Ing., Mgr., Bc.,
PhMr. (magistr farmacie), PharmDr.*

- hodnosti
  - vojenské, vědecko-pedagogické
  - s malým písmenem před jménem
  - nejdřív hodnost, pak titul

doc. RNDr. Jan Novák, DrSc.

Tituly

- tituly za jménem

- oddělují se čárkami z obou stran

Ph.D., CSc., DrSc., dr. h. c.,

DiS (diplomovaný specialista = absolvent VOŠ)

Přednášku vyslovil Ing. Jan Novák, CSc., a vyjádřil v ní ...

- častá chyba Ph.D. a Th.D.
správně jsou tečky bez mezery uvnitř zkratky

- neoficiální zkratky s malým písmenem

- hovorově (pracovně) bez plného znění všech titulů (dr., ing., mgr.)

Obráťte se na ing. Procházkovou.

Výpustek (...)

- Alt 0133
- nedokončený výčet
  - oddělují se mezerou

programovací jazyky Pascal, C, C++, ...

- zámlka
  - bez mezery

Byla to bolestná ztráta...

- nedokončená položka
  - bez mezery

Kup pět rohlíků, dvě mléka, tři...

- nepsat jako tři tečky -> dělení řádků
- na konci věty nahrazují tečku

Uvozovky

- české uvozovky

„text“

- na začátku dole devítky, ALT + 0132
- na konci nahoře šestky, ALT + 0147
- přiléhají těsně k textu, bez mezer

- další povolené znaky

- poloviční uvozovky

,text‘

- francouzské uvozovky

» text«

- rovné uvozovky "

- značka pro palec
- na klávesnici, ale některé programy automaticky zamění za oblé
- ALT + 034

Odsuvník

- odsuvník (apostrofov) ‘
- nahrazuje vynechané písmeno

pad’ (padl)

- v některých případech se apostrof nepíše

kdybys

abys

cos

žes (tam nebyl)

ty ses (neviděl)

Závorky

- přiléhají bez mezer k začátku a konci textu
- typy závorek
  - okrouhlé závorky
  - hranaté výjimečně jako vnořené
  - ostatní pouze v odborném textu

Lomítka

- bez mezer, kromě níže uvedeného
- s mezerami
  - označení dělení řádků v souvislém zápisu
  - lomítka pro oddělení veršů
  - víceslovné

Vážená paní / Vážený pane

- oddělení výrazů

sanace / dekontaminace / čištění

- pro přehlednost

1500 kW / 220/380 V

Lomítka

- zalomení v místě lomítka
  - lomítko na konci řádku
  - neopakovat na dalším
  - nedělit jednotky

vždy celé na řádku: 230 km/h

Spojovník

- znak na klávesnici
- není to pomlčka
- vyjadřuje těsné spojení
- neodděluje se mezerami
- při dělení se zopakuje i na dalším řádku
- spojuje dvě části složeného slova

bude-li (pozor: zdali)

ping-pong

matematicko-fyzikální fakulta

červeno-zelený

učební obor kuchař-číšník

ALE: matematik analytik

Spojovník

- dělení slov, která pokračují jinde

dvou- a třílůžkové pokoje

- neúplná slova

přípona -ismus vyjadřuje ...

předpona in- v cizích slovech...

- násobky

n-krát

x-násobný

pozor: 25násobný, 25krát

- kódy a značky

ISBN 978-22-200-1234-8

kyselina 2-hydroxy-4-methylthiobutanová

2019-02-23 (špatně 2019-2-23)

Spojovník ve jménech

- rozhoduje zápis v matrice
  - mezera nebo spojovník (ne pomlčka)
- složená příjmení vzniklá sňatkem

dříve: Jaroslava Pondělíčková-Mašlová

dnes: Jana Krátká Dlouhá

- cizí jména
  - pravidla cizí země

Jean-Paul Belmondo

Mao Ce-tung

- umělecká jména

Karel Matěj Čapek-Chod

Spojovník v místních jménech

- správně je použít spojovník

obvodní soud pro Prahu-západ

- výjimky, doporučena pomlčka s mezerami
  - jednotné v celém dokumentu
  - víceslovné názvy

Brandýs nad Labem – Stará Boleslav

- za slovo je považováno i číslo

Praha 1 – Hradčany

- v kombinaci s pomlčkou v názvu v nutně spojovník
  - spojovník i když v ostatním textu s pomlčkou

trasa Praha-Velká Chuchle – Praha-Radotín

vzálenost Brno – Praha-Jižní Město

Pomlčka

- krátká pomlčka –
  - ALT + 0150
  - delší než spojovník
- řádek nezačíná pomlčkou
  - v zalomení nechat na konci
  - na začátku může být

odrážka

uvození přímé řeči

Pomlčka

- oddělení větných členů
  - z obou stran mezery
  - nedělitelná mezera mezi pomlčkou a vloženým větným členem
  - interpunkční znaménko následuje, bez mezery
  - nedokončená věta (tečka se zpravidla už nepíše)

Dej si na mě pozor nebo –!

- náhrada za znak mínus (bez mezery)

–23

- zápis peněžní částky bez desetinných míst

Kč 325,–

Pomlčka bez mezer

- nesmí zalamovat řádek
  - nahradit slovně
- označuje-li interval

stránky 23–26

teplota 5–10 °C

období 1914–1918

- dovoleno víceslovné intervaly oddělit mezerami

1. – 3. 5.

nevhodné: 17. 1.–3. 5.

1. ledna – 3. února

nevhodné: 1. ledna–3. února

- mimo odborný text, raději slovy

teplota 5 °C až 10 °C

- nepoužívat ve výrazu se zápornými čísly

nelze: –3 – +4° C

správně: –3 až 4° C

Pomlčka bez mezer

- náhrada slova versus

utkání Sprata–Slávia

- náhrada spojky a

dvojice Suchý–Šlitr

- při víceslovném spojení dovolena mezera
  - nesmí být na začátku řádku
  - může být na konci

dvojice Jiří Suchý – Jiří Šlitr

Pomlčka s mezerami

- označení trasy
  - s mezerami i při jednoslovných názvů

dálnice Praha – Brno

závod Praha-Zbraslav – Jíloviště

Vodorovné čárky

- dlouhá pomlčka —
  - v češtině se téměř nepoužívá, občas v beletrii
  - někdy v účetnictví

20,— Kč

Mezery

- rozdělitelné x nedělitelné
- pevné x pružné
  - základní
  - zúžené
  - rozšířené
- nejednotná terminologie textových editorů
  - MS Office – pevná = pevná a nedělitelná

Pevná mezera

- číslo, kód

10°000, telefon 978°654°321

- číslo a veličina nebo značka

10°km, 50°, §°5, str.°153

- den a měsíc v datu

8.°srpna 2001

- uvnitř zkratky

MFF°UK, s.°r.°o., př.°n.°l., ...

- neslabičná předložka

z, s, k, v, Z, S, K, V

- zkratka jména a příjmení, titul a jméno, titul a příjmení

M.°Nováková, Ing.°Marie Nováková, ing.°Nováková

Pevná mezera

- číslo zapsané číslicemi a podstatné jméno

3. řada

- za zkratkami typu tj., tzn., tzv.
- všude, kde by rozdělení řádku působilo nepatříčně

Trasa°A

Praha°7,

telefon 987°654 l:°321

Pevná mezera (tradice?)

- předložky o, u, O, U
- spojky A, i, I
  - neplatí pro spojku 'a' (malé písmeno, nikoliv verzálka)

Značky

- samostatná norma ČSN ISO 31-0
- píšou se bez tečky
- v technickém textu
  - značky jednotek vždy stojaté písmo
  - fyzikální veličiny vždy kurzívou
- v textu bez čísla vždy slovně

Test trval několik hodin.

Měrné jednotky

- číslo odděleno od jednotky pevnou mezerou
- bez mezer se píše
  - značka tvořená více písmeny

10 kWh

°C

- připojení samostatné výše položené značky

6 m³, monitor 19"

12° pivo o teplotě 12 °C

- značka vyjadřující přídavné jméno

8% ocet (osmiprocentní ocet)

5% sleva

sleva 5 %

10% klesání

klesání 10 %

9V baterie

baterie 6 V

Míry

- měřítko a poměr
  - stará norma dvojtečka bez mezer
  - nová jedině mezery

1 : 10

1 : 100 000

- rozměry
  - jednotka ke každému rozměru

120 cm x 100 cm x 30 cm

100 °C ± 2 °C

- nebo rozměry v závorce a jednotka za ní

(120 x 100 x 30) cm

(100 ± 2) °C

- z důvodů úspory je možné závorky vynechat

Různé

- indexy a exponenty
  - bez mezer
  - index a exponent zároveň
  - nleze-li index má přednost

H_2O

m^2

a_{n+1}^2 lépe: $(a_{n+1})^2$

- značka pro průměr
  - oddělit mezerou

$\emptyset 10 \text{ min/km}$

- skóre
  - dvojtečkou bez mezer

Sparta–Slavia 0:3

Různé

- paragraf
  - pouze ve spojení s číslem, jinak slovně
  - více čísel, ale značka jen jednou

§ 12, 13 a 18

Odsuzuje se podle § 23 odst. 2 písm. a) zákona č. 4/1998 Sb.

Stupně

- teplota

-23,5 °C   32 °F

- úhel

- stejně stopy a palce
- číslo a značka bez mezery

úhel 60°

- více údajů s mezerami

úhel 22° 30' 10"

- souřadnice

- bez mezer

N50°05'17,796" E14°24'13,604"

Měna

- v seznamech za částku
- v textu obvykle za částku

Kč 15,50

15,50 Kč

- v souvislém textu za částku
  - euro se skloňuje podle vzoru město

Měl jsem v kapse 10 eur.

- třípísmenné kódy před číslo
  - bankovní spojení
  - mezinárodní korespondence

CZK 200,00

- částka bez desetín => měna až za číslem

15 Kč

20 korun

1 000 dolarů

Měna

- skupiny čísel se tečkou neoddělují
  - raději nahradit slovním zápisem
  - slova jednotlivě s mezerou
  - výjimka složenky

- zápis nulových desetinných míst
  - nulami
  - měna za číslem i před číslem

20,00 Kč

Kč 20,00

- proškrtnutí norma nedoporučuje
- při proškrtnutí měna jedině před

Kč 20,—

Kč 20,--

- nikdy nelze proškrtnout nulu v jednotkách

Špatně: —,20 Kč

Datum

- letopočty vždy čtyřmístně
  - výjimka – ustálené spojení

Nagano '98

- vzestupné uspořádání
  - nepoužívat vedoucí nuly
  - oddělovač je tečka
  - mezery
  - mezi dnem a měsícem nelze zalomit řádek

17. 8. 2001

- sestupné uspořádání
  - den i měsíc dvouciferně
  - oddělovač je spojovník

2001-08-17

Datum

- formuláře a administrativní dokumenty
  - datum je značka
  - bez mezer
  - měsíc a den vždy dvoumístně

02.01.2019

Datum

- v souvislém textu
  - vždy vzestupně
  - měsíc slovem
  - den číslem, nevýznamné nuly se nepíší
  - mezi dnem a měsícem – nedělitelná mezera
  - měsíc ve 2. pádu

Dne 7. srpna 2001 byl ...

Datum

- v dopise
  - za místem odeslání se nepíše čárka
  - místo odeslání v 1. pádě

Praha 23. listopadu 2019

Praha 11. 3. 2019

Čas

- denní doba

- oddělovač tečka bez mezer
- hodiny jednomístně, zbytek dvojmiístně
- značky h, h., hod., m, min., s

7.05, 9.30, 0.00, 9.00 hodin

- povoleno oddělovač dvojtečka bez mezer
- s dvojtečkou mohou být hodny dvoumiístně

7:05, 09:30, 9:00 h

- doba trvání

- oddělovač dvojtečka bez mezer
- desetiny sekundy se oddělují desetinnou čárkou
- první složka jednociferně, další čísla dvojciferně
- souvislém textu jednotlivé jednotky vypisovat slovně

Uběhla 1 km za 6:08 min.

Zkouška probíhá po dobu 90 minut.

Čísła

- věta nezačíná číslicí
- jednodušší čísla slovně

Cílem proběhlo tři sta závodníků.

- neplatí pro letopočty a čísla se značkou

1 m   v roce 1900   úhel 30°

- skupiny po třech číslicích
  - neplatí pro letopočty
  - i vpravo od desetinné čárky

1 123,456 7

- znaménko před číslem
  - mínus lze nahradit pomlčkou
  - bez mezery

-5,23

+5,23

Čísla

- zlomky
  - lomítko bez mezery
  - za celou částí je mezera

2 ½ kg

3 2/3 částí

Početní výrazy

- operátory
  - musí být středem ve stejné výšce
  - oddělují se mezerami
- v textu lze použít značky
  - +, − (pomlčka), ×, x (malé písmeno x), :, =,
  - pro násobení lze použít i tečku (interpunkční) i když nebude správně zarovnaná

$$a + b - c . d = x$$

$$5 \times 6 = 30$$

$$5 x 6 = 30$$

- doporučení pro odborné matematické texty
  - složité výrazy musí být přehledné
  - zvýraznit strukturu výrazu
  - jednotný zápis v celém útvaru

Sloupce čísel

- stejný počet desetinných míst
- zarovnání na desetinnou čárku
- římská čísla
  - zarovnání vlevo
  - kratší zápis má přednost
  - v seznamech se zarovnají vlevo
  - malá písmena pouze pro seznamy

Čísla v textu

- raději i číslo slovy

dvoulůžkový, třikrát, desetidenní

- výjimečně spojení v jedno slovo
  - pro složitější čísla
  - bez koncovky
  - bez mezery

220denní, 153krát, skupina 1a

- čísla označená písmenem
  - se spojovníkem, bez mezer

k-členů, k-tý člen

- věta nezačíná číslem, ani datem

Telefonní čísla

- národním provozu

123 456 789

- mezinárodním provozu

+420 123 456 789

- typografické doporučení

- nejrovnoměrnější rozdělení do skupin po dvou až třech číslicích
- delší skupiny na začátek

123 456 78

123 45 67

Číselné kódy

- píší se v souladu s příslušnými předpisy

- směrovací čísla

118 00

- rodná čísla

955911/1221

231201/123

- evidenční čísla (občanské průkazy, bankovní účty...)
  - ...

Značky

- pravidla platí pro psaný text a nikoliv odborné texty
- & náhrada za spojku a
  - s mezerami
  - zalomení před &

Vlk & Koza

Novák & comp.

- * narození, † úmrtí
  - před datum
  - s nedělitelnou mezerou

Emil Kolben, * 1. 11. 1862, † 3. 7. 1943